

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה יב.

נב א מיי פ"ג מהל'
מערס הלכה ט סמנ
משק קנה:
ס ב מיי פ"ה מהל'
תרומות הלכה יא ופי'
מאמלות מעשה הלכה יב
סמנ עשין קלו טו"ש"ע י"ד
סימן שלח ט"ק פ"ו:

רבינו הונאל

ומקרי ליה חדש שני
מכלל דבתורי נברא
העולם כו. ר' יהושע
אומר שבעה עשר באורי
היה ומקרי ליה חדש
שני. מכלל דבניס נברא
העולם. ואקשינן הניחא
לר' יהושע אשכחין ניסן
דאידי רשון להדשים,
נמצא אייר שני להדשים
נ"א: שני לון אלא לר'
אליעזר דאמר מרחשון,
למה נקרא שני. ושינו
שני לרין. דתני בארבעה
פרקים העולם נידון וזה
מאן. בראש השנה
כל באי עולם עוברין
לפני כבני מרון. כלומר
מרחשון הוא שני להדש
שינו. עליון הדין.
ואקשינן טוב בשלמא
לר' אליעזר דאמר מנחה
העולם להיות מזל כימה
שוך ביום ועולה בלילה,
ושנה הקב"ה והעלהו
ביום מבורח. היינו דאיכא
שינו. אלא לר' יהושע
במאי שינו. ופיקין
שחורין עליון גשמים
ורוחין מן השמים שלא
כדוך כל הגשמים. מנא
לך שנאמר וישכח המים.
פ"י נחו מרחיחם [נ"א:
מרחין]. ונח רבנן הכמי
ישראל מונין למבול. והוא
בשבת הלכנה מתשרי
כרבי אליעזר דאמר
בתשרי נברא העולם.
ולתקופתו. והוא חשבון
השמש כרבי יהושע.
וחכמי אומות העולם מונין
אף ללכנה מניסן כר'
הושע. וליקרות. פרי'
נחא מעשר ירק והוא
מדרבנן ופיר' ראש השנה
שלו תשרי. וכל שכן
מעשר דגן (ומעשר).
נחא ליקרות ולמעשרות
מי שדרכו להאגד אגודות.
משיאגד נגמרה מלאכתו
והנה נחתיים במעשר,
ושאין נאגד משימלא את
הכלי. ואידי דתנא יקרות
תנא מעשרות. תנו רבנן
ליקט ירק יש [ראל] ערב
ראש השנה עד שלא תבא
השמש. והור וליקט גרי

אלא רבי אליעזר מאי שני. ואע"ג דלרבי אליעזר בתשרי נברא
העולם (י) דנתי לענין השנים ראוי לנמנו ממנו לענין מנין
החדשים אין מונין ממנו לקרות מרחשון שני לחדשים ניסן ראשון;
למבול כרבי אליעזר. אע"ג דסבירא להו כרבי יהושע דניסן

נברא העולם מדמוין לתקופה כרבי
עולם (ט) ושנות החמה מתשרי
משום דתשרי ראש לשנים ולשמיעין
וליוזלות: ולירקנות ופנדרים.
ומתמיין דלא קתני לנדריס דהפסק'
לא מיירי כדפרישית לעיל (ד. ט. ג. ד.)
דהפסקה) גבי ולעיווריס: תנא
דרבנן. מדתנן לירקות יומר משאר כל
פירות משמע דכל שאר פירות מעשרין
לאורייתא וכן משמע דריש מסכת
מעשרות זירושלמי דריש כולהו
מקרא חוץ מירקות ומסיק דמעשר
ירקות מדברייהם והכי איתא הסם
עשר מעשר את כל תבואת זרעך
אין לי אלא תבואה קטנית מנין ת"ל
כלל ופרט אין בכלל אלא מה שצפרט
וזל ואין לתבואה הארץ מרע הארץ לרבות
זרע שום וגרניר יכול שאני מרבה
זרע לוף העליון זרע כרשין זרע לפת
וזנון ושאר זרעווי גנה שאינם
נאכלין ת"ל מרע הארץ ולא כל זרע
הארץ פרי העץ לרבות כל פירות
האילן יכול שאני מרבה חרובי שיהיה
ולאמוני ומרובי גדירה ת"ל מרע
העץ ולא כל פרי העץ ירקות מנין
איסי זן עקיבא אומר המעשרות
לירקות מדברייהם והכי נמי איתא
זירושלמי בסקוף חלה רבותינו שצוננה

היו מפרשין תרומות ומעשרות עד שצאו הרוצים וצטלוס מאן אינון
הרוצים תרגמוניא ר' זעירא רב יהודה בשם שמואל חלה צבור'ל ותרומת
חור'ל אולל ורוך ואח"כ מפרש רבי אבה בשם שמואל אומר לא חשו
אלא לדגן ומירוס ויחגר רבי אילא בשם שמואל אמר לא חשו אלא
לתרומה גדולה בלבד אבל לירקות אפילו לתרומה לא חשו דתני איסי
זן עקיבא המעשרות לירקות מדברייהם מכל הני משמע דשאר כל
פירות לאורייתא אבל אי אפשר לומר כן דלקמן בפירוקין (דף טו):
אמרו מעשר חרובין דרבנן ובפרק כיצד מדבריין (בבבא דף לו.) מעשר
לף מדרבנן ובפרק אלו עוברין (פסחים דף מד.) מעשר תבלין
דרבנן ואפילו תאניס ורמוניס ותמריס דכתיב קצקרא לארץ חטה
פטורין מן המעשרות דלא מחייב מדאורייתא אלא דגן ומירוס ויהנו
כראמריין צפ' מעשר דמהו (בבבא דף נה.) מירוס ויהנו
מקיש (ט) משקין קדשים דתרומת (דגן) מירוס ויחגר אין מידי
אחרינא לא וממעט דבש תמריס ויין תפוחיס וזריש צילה (דף ג.) ושם
אפילו דרבנן לא צטיל והא דמשמע בסקוף הערל (ביבמות דף פא.) ושם
אע"ג דלעולם תרומת דרבנן מ"מ כעין דאורייתא תקון והא דתניא בפרק אלו הן
הלווקין (מכות דף יט.) גבי כהן שעלתה צידו
תאנה של טבל דכהן שאכלה לוקה אחת וזר שאכלה לוקה שמים וכן הא דתנן
במסכת פרה פ' ללוחית שהניחה וכו' (פ"א מ"ג.) גבי
דבילה של תרומה שפלה למי חטאת דהאכלה במיתה כל הני לסימני
צעלמא ונפקא מינה לתרומה לאורייתא אי נמי מכת מרדות
ומיתה לקוצרו זין רשעים גמורים והא דלאמריין בפרק סנוור מן
לירוק (מדרס דף נה.) דדגן מידי דמדגן משמע אפי' קטנית היינו
בסקוף בני אדם והא דקאמריין זירושלמי ירקות מדברייהם היינו
בסקוף בני אדם וזר שאכלה לוקה אחת וזר שאכלה לוקה שמים וכן הא דתנן
במסכת פרה פ' ללוחית שהניחה וכו' (פ"א מ"ג.) גבי
מעשר משום דלא משתמע שפיר מקרא לא חשיב ליה אסמכתא גמורה אי נמי
ביריתא דאיסי זן עקיבא פליגא (ט):

איירי דרבי אבה פ' ארבעה ראשי שנים (משה ה) תנן לענין פאה האוב
ההכרובין מדאורייתא לא מחייבי צפחה אלא זיתים וגפנים
דכתיבי בקרא כדריש צפרק הזרוע (חולין דף קלא.) ארבע שבכרס שמים
שצאילין כגון זיתים והשתא אי משום דחביצא ליה
מילתא דרבנן אקדים אוג ומרובין ליתני זיתים וגפנים לצסקוף
לפנין אלא חטאת דהאכלה במיתה כל הני לסימני צעלמא ונפקא
מינה לתרומה לאורייתא אי נמי מכת מרדות ומיתה לקוצרו
זין רשעים גמורים והא דלאמריין בפרק סנוור מן לירוק (מדרס
דף נה.) דדגן מידי דמדגן משמע אפי' קטנית היינו בסקוף בני
אדם והא דקאמריין זירושלמי ירקות מדברייהם היינו בסקוף בני
אדם וזר שאכלה לוקה אחת וזר שאכלה לוקה שמים וכן הא דתנן
במסכת פרה פ' ללוחית שהניחה וכו' (פ"א מ"ג.) גבי מעשר משום
דלא משתמע שפיר מקרא לא חשיב ליה אסמכתא גמורה אי נמי
ביריתא דאיסי זן עקיבא פליגא (ט):

הוארך לשנות סדר זרעים והעלה זרע כימה זיוס ונטל שני
כוכבים ממנו ומעיינות מתמעטין בחמה ימות החמה ופסקו
הגשמים וזיה סדר זרעים ומגברו המעיינות וטעפס: יוס שמול כימה
עולה זיוס. שבמרחשון עולה עקרב במחלת היום ואחריו קשת נמלא

תלה עולה בסקוף היום: שנה עליהם
כו. לקמן פירי חטאת: שנה: היינו
דכתיבי שני. שהרי אייר שני לחדשים:
שני לדין. שגזרה גזירה עליהן
בתשרי שלפניו: הכי גרסיין בשלמא
לר' יהושע היינו דשניה. דהעלה מזל
כימה זיוס ועוד שנה למגזרות
מעיינות: וחמה המלך שכה. וסמס
חמה ורומת היא כדכתיב (ז) ומתנו
עברה זו: חכמי ישראל מונין למבול
כר' אליעזר. מונין שנות נח וזכריאל
עולם ושנות הדורות כר' אליעזר
מונין מתשרי תחלת השנים ולא
משום דסבירא להו בתשרי נברא
העולם אלא דתשרי ראש השנה לשנים
וצניסן נברא העולם כדקתני: ולקופה
כרבי יהושע. כשמונין תקופת החמה
והלכנה מונין מניסן לומר שמוניסן
נבראו וצתחלת ליל רביעי שמה
חמה זניסן לפיכך אין תקופת ניסן
נופלת אלא צד רביעי היום לפי
שלעולם יוס ורביע זין תקופת שנה
זו לתקופה שנגדה לשנה הבאה וכן
מולדות הלכנה מונין מולד ניסן
ראשון צליל רביעי בתשעה שעות
ותרמי' חלקים: אף למבול. כלומר
למנין שנות הדורות מתחילין מניסן
למנות ומבול באייר ירד (א) ע"כ
משתאמר באתח ופש מלות זרשאון
שחזכו המיס ניסן הוא שהרי משפט דור המבול שנים עשר חדש:
וליקוט. מעשר ירק לענין חדש וישן שאין תורמיין מירק הנלקט ערב
ר"ה על הנלקט אחר ר"ה: ולנדרים. לקמן (פ"ג) מפרש: סנה דרבנן.
השעינן שיש ר"ה קצוע לענין חדש וישן כמעשר פירק דרבנן
והדר תנא מעשר דגן שאף לו יוס קצוע לחדש וישן שלו: והנא
דין. דתנא לירקות ולא תנא למעשרות: סנה דרבנן. ואשמועינן
דיום קצוע לו כ"ש לאורייתא: ירק הגאגד. שזרכו בגאגדות:
משיאגד. היו גורנו למעשר וחסור לאכול ממנו ערשי עד שעשע:
ליקט ירק. אשמועינן דירק בתר לקיטת איל לענין מעשר ואף
על פי שגדל בשנה אחת אס נלקט בשתי שנים היו שנה וישן
שאין תורמיין מן החדש על היסן דכתיב (דברים יד) שנה שנה:
שנה

דאורייתא שאר מייס מדרבנן ובפרק העור והרוטב (חולין דף קכ.) ושם
אחרינא לא וממעט דבש תמריס ויין תפוחיס וזריש צילה (דף ג.) ושם
אפילו דרבנן לא צטיל והא דמשמע בסקוף הערל (ביבמות דף פא.) ושם
אע"ג דלעולם תרומת דרבנן מ"מ כעין דאורייתא תקון והא דתניא בפרק אלו הן
הלווקין (מכות דף יט.) גבי כהן שעלתה צידו
תאנה של טבל דכהן שאכלה לוקה אחת וזר שאכלה לוקה שמים וכן הא דתנן
במסכת פרה פ' ללוחית שהניחה וכו' (פ"א מ"ג.) גבי מעשר משום
דלא משתמע שפיר מקרא לא חשיב ליה אסמכתא גמורה אי נמי
ביריתא דאיסי זן עקיבא פליגא (ט):

אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן. כר"ש דאמר במסכתין אחד בתשרי
ראש השנה למעשר בהמה וימימה דה"מ לשנוי ד"ה
ולפרושי מעשרות כגון מעשר ראשון ומעשר שני ומעשר עני כדתנן
בזריש מכת מרדות ומיתה לקוצרו זין רשעים גמורים והא דלאמריין
בפרק סנוור מן לירוק (מדרס דף נה.) דדגן מידי דמדגן משמע אפי' קטנית
היינו בסקוף בני אדם והא דקאמריין זירושלמי ירקות מדברייהם היינו
בסקוף בני אדם וזר שאכלה לוקה אחת וזר שאכלה לוקה שמים וכן הא דתנן
במסכת פרה פ' ללוחית שהניחה וכו' (פ"א מ"ג.) גבי מעשר משום
דלא משתמע שפיר מקרא לא חשיב ליה אסמכתא גמורה אי נמי
ביריתא דאיסי זן עקיבא פליגא (ט):

(א) וזכרין לשנות סדר זרעים והעלה זרע כימה זיוס ונטל שני
כוכבים ממנו ומעיינות מתמעטין בחמה ימות החמה ופסקו
הגשמים וזיה סדר זרעים ומגברו המעיינות וטעפס: יוס שמול כימה
עולה זיוס. שבמרחשון עולה עקרב במחלת היום ואחריו קשת נמלא
תלה עולה בסקוף היום: שנה עליהם
כו. לקמן פירי חטאת: שנה: היינו
דכתיבי שני. שהרי אייר שני לחדשים:
שני לדין. שגזרה גזירה עליהן
בתשרי שלפניו: הכי גרסיין בשלמא
לר' יהושע היינו דשניה. דהעלה מזל
כימה זיוס ועוד שנה למגזרות
מעיינות: וחמה המלך שכה. וסמס
חמה ורומת היא כדכתיב (ז) ומתנו
עברה זו: חכמי ישראל מונין למבול
כר' אליעזר. מונין שנות נח וזכריאל
עולם ושנות הדורות כר' אליעזר
מונין מתשרי תחלת השנים ולא
משום דסבירא להו בתשרי נברא
העולם אלא דתשרי ראש השנה לשנים
וצניסן נברא העולם כדקתני: ולקופה
כרבי יהושע. כשמונין תקופת החמה
והלכנה מונין מניסן לומר שמוניסן
נבראו וצתחלת ליל רביעי שמה
חמה זניסן לפיכך אין תקופת ניסן
נופלת אלא צד רביעי היום לפי
שלעולם יוס ורביע זין תקופת שנה
זו לתקופה שנגדה לשנה הבאה וכן
מולדות הלכנה מונין מולד ניסן
ראשון צליל רביעי בתשעה שעות
ותרמי' חלקים: אף למבול. כלומר
למנין שנות הדורות מתחילין מניסן
למנות ומבול באייר ירד (א) ע"כ
משתאמר באתח ופש מלות זרשאון
שחזכו המיס ניסן הוא שהרי משפט דור המבול שנים עשר חדש:
וליקוט. מעשר ירק לענין חדש וישן שאין תורמיין מירק הנלקט ערב
ר"ה על הנלקט אחר ר"ה: ולנדרים. לקמן (פ"ג) מפרש: סנה דרבנן.
השעינן שיש ר"ה קצוע לענין חדש וישן כמעשר פירק דרבנן
והדר תנא מעשר דגן שאף לו יוס קצוע לחדש וישן שלו: והנא
דין. דתנא לירקות ולא תנא למעשרות: סנה דרבנן. ואשמועינן
דיום קצוע לו כ"ש לאורייתא: ירק הגאגד. שזרכו בגאגדות:
משיאגד. היו גורנו למעשר וחסור לאכול ממנו ערשי עד שעשע:
ליקט ירק. אשמועינן דירק בתר לקיטת איל לענין מעשר ואף
על פי שגדל בשנה אחת אס נלקט בשתי שנים היו שנה וישן
שאין תורמיין מן החדש על היסן דכתיב (דברים יד) שנה שנה:
שנה

תורה אור השלם

- 1. וְיִזְכֹּר אֱלֹהִים אֵת נֹחַ וְאֵת קַל הַיְהוּדָה וְאֵת קַל הַבְּרָחָה אֲשֶׁר אָמוּ בְּתַבְּרָה וְעֵבֶר אֱלֹהִים רֹחַ עַל הָאָרֶץ וְיִשְׁכַּח הַמָּיִם: בראשית ח א
- 2. וְיִתְלוּ אֵת הַקָּוָן עַל הָעֵץ אֲשֶׁר הֵבִיךְ לַמְּדֻבָּר וְיִחַמַּת הַמְּלַךְ שְׂבָאֲרָה: אסתר ו י

הגרות הב"ח

(א) גבי ונטל שני סוככים
מכימה והציל: (ב) רש"י
בזריש העמוד והואך נלול
סדר זרעים נמחק ושליל
יוס שמול כימה שוקע זיוס
ומעיינות מתמעטין מחוס
ימות החמה ופסקו
הגשמים וזיה עליון כרבי
בשלמא ועולה זיוס כימה
זיוס ונטל שני סוככים
ממנו ומגברו המעיינות
וטעפס: (א) ר"ה אף
למבול כר' ומבול באייר ירד
וע"כ כשתאמר באתח:
(ד) רוב ד"ה אלא כו'
נברא העולם מכל מקום
נתי לענין: (ה) ר"ה
לנבול כו' ענת נח וזכריאל
עולם משמי כר"ל ומיתה
ושנות החמה נמחק:

גליון הש"ס

נברא אלא לר"א מאי
שני. עיין בריריק מ"א ח ז
בשם תרגום יומן שם
לדפי הנין שיהא מנאריס
היא תשרי חדש ראשון כי
בתשרי נברא עולם ומשיאגד
שיראל מנאריס ניסן הוא
ראש לתשרי ע"ש א"כ
מאז שפסקו הלא אלא לר"א
מאז שיש הן מקודם והיין
תשרי ראשון לחדש שפיר
קיי למרחשוני שני לחדשים:

מוסף רש"י

והמת המלך שכה.
נחה מרחשון. הכא נמי
מיס מנו מרחשון (מנהדרין
קח). ירק הגאגד. שזרכו
לאגודו משיאגד. הוּקבע
למעשר ואחרי כתיבת
ארעי (חולין ט. י).